

УДК 374.7 (062. 552)

Ольга Пулінець,
м. Ніжин

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В АВСТРАЛІЇ: РЕАЛЬНІСТЬ І МАЙБУТНЄ

XXI століття характеризується стрімкими змінами в усіх сферах життя. Важливість ролі освіти в житті кожної людини й людства загалом стає пріоритетним напрямком модернізації багатьох освітніх програм, переосмислення здобутків, спадщини попередніх поколінь, упровадження нових шляхів та методів роботи з молоддю та зрілим населенням, що сприяють самовдосконаленню особистості, формуванню інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації. Саме розвиток людини як особистості, як суб'єкта діяльності є найважливішою метою та завданням будь-якої освітньої системи і має розглядатися як її системоутворюючий компонент.

Теорія і практика освіти дорослих набувають актуальності у суб'єктивно-діяльнісному розумінні індивідуума, привертають увагу різних учених, педагогів, керівників, працівників, безробітних та просто людей, які прагнуть покращити свій освітній рівень. Ось чому кожна держава активно намагається шукати власні шляхи будівництва та розвитку системи освіти дорослих, яка є показником рівня розвитку суспільного, наукового, технічного, культурного, морального потенціалу країни.

Значні здобутки, надбання, теорія, перевірена практикою, постійне удосконалення освіти дорослих, підвищення ефективності та якості знань, упровадження та опанування сучасними інформаційними технологіями, формування життєвої та освітньої компетентності сучасного дорослого населення в Австралії дозволяє цій країні підтримувати свою конкурентоспроможність на міжнародній арені, підвищувати інтелектуальний та соціальний рівень населення, гарантувати його професійну зайнятість.

На нашу думку, науково-педагогічний аналіз зарубіжного досвіду щодо створення та втілення в життя концепції освіти дорослих є одним із підходів, який сприятиме удосконаленню національної освітньої системи, є, який стимулюватиме інновації у вітчизняній системі освіти дорослих та збільшуватиме можливості

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

інтеграції у світовий освітній простір. Цим зумовлена актуальність нашої статті.

В Австралії питання освіти дорослих та їх писемна і математична грамотність знайшли відображення у працях К. Перкінса, М. Лонсдейла, Х. Кімберлі, Р. Месона, Ш. Рендела, Т. Кларка, С. Гелейда, Р. Кетца, Р. Гербера, Р. Харріса; освіти упродовж всього життя – Б. Лукаса, Л. Ветсона; проблемам університетів третього віку в Австралії присвячені роботи Р. Свіндела, К. Васелла, Л. Моргана, Т. Саєра.

Метою нашої статті є аналіз особливостей освіти в Австралії, зокрема освіти дорослих, виокремлення головних причин, які спонукають дорослих до продовження освіти, декодування факторів, на яких базується сектор освіти дорослих.

Зазначимо, що австралійська освітня система славиться своїм індивідуальним підходом до кожного студента й абітурієнта. Освіта в Австралії має свої переваги, а саме: отримання дипломів міжнародного зразка, професійних кваліфікацій, учених ступенів, які визнають у всьому світі; висока якість навчання при відносно низьких цінах, різнобічність та гнучкість схем вступу в австралійські навчальні заклади; існує система програм, які передбачають проходження оплачуваного стажування, право працювати під час навчання (дозволяється працювати до 20 годин на тиждень упродовж навчального року та повний робочий день під час канікул); можливість працевлаштування після закінчення того чи іншого навчального закладу; функціонування різноманітних підготовчих курсів, спрощена система студентських віз, дистанційна освіта, передові засоби навчання, велика кількість програм для студентів різних спеціальностей (наприклад, перелік тільки бакалаврських програм охоплює понад 2 000 позицій; щодо спеціальностей, то, приміром, тільки один UNSW (The University of New South Wales, Sydney) пропонує понад 75 різних програм у галузі дизайну [1, с. 31].

Як відомо, еталоном якості освіти завжди вважалася система освіти Великобританії. Розвиток австралійської освіти був цілком пов'язаний з діяльністю англійських колоністів. Вона будувалася за британською моделлю, але з часом почала набувати релевантної специфіки. Австралія приваблює студентів зі всього світу, які прагнуть отримати якісну освіту та незабутні враження.

Освіта у цій країні децентралізована, тобто головна роль в управлінні, фінансуванні та відповідності загальноавстралійським стандартам знаходиться під юрисдикцією урядів штатів та

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

територій. Кожний штат має своє міністерство освіти на чолі з міністром, який відповідає за належний стан та розвиток освіти.

На сьогоднішній день спостерігається підвищення уваги та інтересу до освіти дорослих в Австралії. Це зумовлено стрімким прогресом старіння нації (в Австралії до 2050 р. один із чотирьох австралійців буде віком від 65 років і старше у порівнянні із сучасним станом – один із восьми), збільшенням числа бажаючих серед дорослого населення покращити свій інтелектуальний рівень (6,0% – Австралія, Великобританія – 5,0%, Швеція – 3,3%, Нова Зеландія – 2,9%, США – 2,3%), соціальний статус, зменшити інформаційну нерівність.

Соціальна, політична, економічна, культурна трансформація країни зумовила пошук адекватних педагогічних моделей розв'язання проблеми освіти дорослих, урахуовуючи погляди та інтереси всіх суспільних етнокультурних груп. Оскільки в цій країні спостерігається тенденція до збільшення кількості дорослого населення.

У міжнародному контексті розвитку освіти дорослих та освіти впродовж усього життя Австралія посідає чільні місця, оскільки за порівняно короткий час стала лідером у розробці андрагогічних проблем. Ця країна регіону Австралазії успішно конкурує на світовому ринку, визначаючи стратегічною основою національного розвитку освіти і культуру.

Освіта в Австралії немає вікових, расових чи соціальних обмежень, оскільки “майбутнє Австралії залежить від кожного її громадянина, який має необхідні знання, навички, уміння та чесноти для продуктивного, гідного життя у освіченому, справедливому та відкритому суспільстві” [4].

У ХХІ столітті головним для австралійців є розвиток та модернізація освітньої системи, активізація навчального процесу всіх верств населення, прагнення не припиняти навчання, а продовжувати удосконалення умінь і навичок на кожному віковому етапі, оскільки це у свою чергу допоможе краще скористатися всіма можливостями, які життя та суспільство можуть запропонувати. Доросле населення, яке продовжує навчатися протягом усього свого життя, залишається більш конкурентоспроможними на ринку праці, має високий соціальний статус.

Сьогодні уряд країни намагається знайти реальні шляхи вирішення проблем, пов'язаних з трудовою силою материка.

Населення старіє – виникає проблема втілення в життя

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

концепції освіти дорослих. В Австралії успішно функціонує і постійно удосконалюється система додаткової освіти дорослих, що має високоякісні показники, які вивчають та рекомендують європейські освітні інституції для поширення.

Освіта дорослих в Австралії впливає на моральну, правову, наукову, політичну, ідеологічну, економічну сфери життя суспільства; забезпечує стабільність і стрімкий розвиток країни; систематизує самоорганізацію, самовизначення і саморозвиток особистості; активізує усвідомлення відповідальності перед суспільством, є засобом його розбудови; розширює потреби та особливості дорослої людини у процесі навчання.

Суспільство прогресує, а отже, освіта теж. Актуальним завданням австралійців є те, щоб надати освіту дорослим, удосконалити їх рівень знань, з'ясувати щось нове, яке допоможе людині розкрити свій інтелектуальний потенціал, адаптуватися у сучасному високотехнологічному суспільстві. Австралійці, які народилися у 50-60-ті роки ХХ століття, мають низький рівень підготовки, кваліфікації, навичок, оскільки приблизно 40% з них не закінчили середню школу, оскільки в ті часи робота була більш доступною і кращою альтернативою навчання [4, с. 5]. Сьогодні, після закінчення школи, випускники намагаються продовжити навчання у ВНЗ, але слід констатувати, що у порівнянні з міським населенням (36%) кількісний відсоток серед сільської та регіональної молоді становить усього 17% [4, с. 6].

Зазначимо, що у 90-х роках ХХ століття зросло безробіття. Наприклад, у штаті Квінсленд за статистичними даними рівень безробіття вищий серед дорослого населення: 31.8% – населення віком 25-34 роки, 48.9% – населення віком 45-54 роки, 55.4% – населення віком 55-59 роки [5, с. 15]. Більшість дорослого населення, яке втратило чи не змогло знайти іншу роботу, має дуже низьку самооцінку, втрачає віру у власні здібності, настає психічне і моральне зубожіння. Ці люди завжди мали постійну роботу і тепер просто не знають, як діяти у цій ситуації.

Вважаємо за доцільне акцентувати увагу на основних перешкодах залучення дорослого населення до навчання: низька писемна і математична грамотність, страх, зневіра в опануванні новими знаннями, низька самооцінка, невпевненість у власних силах, слабка адаптація до технологічних змін. З метою подолання цих перешкод у штаті Квінсленд створено спеціальну підготовчу організацію. Уже є перші перемоги, здобутки. Вони відчуються у секторі муніципальної освіти дорослих Австралії, в якому за

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

останні 10 років число дорослих, які навчаються, збільшилось приблизно на 50% [7, с. 2]. Слід підкреслити, що додаткова освіта дорослих потребує особливої організації процесу, в якому б враховувалася специфіка вікової категорії тих, хто навчається.

Як свідчать результати нашого наукового пошуку, рекомендації австралійських андрагогів у цілому вибудовуються на п'яти основних принципах навчання: особистісній актуальності змісту навчання; обліку знань і досвіду, які є у дорослих; практичній спрямованості матеріалу, який вивчається; взаємодії між навчальним стилем дорослих та їх індивідуальними когнітивними здібностями; заохоченні навчальних досягнень дорослих, усвідомлення ними власного прогресу в навчанні.

Слід підкреслити, що австралійці намагаються залучити якомога більше дорослого населення до навчання, підготовки, удосконалення та підвищення свого інтелектуального рівня. Йдеться і про тих, хто вже має вищу освіту (як правило, ці люди хочуть продовжувати саморозвиток, удосконалювати свій освітній рівень) і тих, хто має невисокий освітній рівень і часто не виявляє особливого бажання до подальшого самовдосконалення, оскільки без постійного розвитку особистих умінь і навичок, вони опиняються в зоні ризику, можуть залишитись безробітними.

За останні 50 років відбулися значні зрушення в економічній, індустріальній, технологічній сферах життя, що докорінно змінили сам стиль та природу роботи. Значно розширився діапазон знань, умінь та навичок, які необхідні для сучасних умов життя. Аналіз даних Австралійського бюро статистики (2001 р.) свідчить про такі навчальні досягнення: приблизно 53% – населення віком 45-64 закінчили 12-річне навчання, у порівнянні з 66% – населення віком 25-44 роки. Ті, хто не закінчив 12-річне навчання, безробітні [6, с. 2]. У цьому контексті важливо наголосити, що американський учений Дж. Дьюї розумів інтелектуальний розвиток особистості як нескінченний процес, який розгортається в освоєнні дійсності; вважав, що навчання треба будувати не як заучування чи відтворення інформації, а як “відкриття” знань людини. Учений сформулював ідею базування навчання на безпосередньому людському досвіді та інтересі [2].

За нашим переконанням, на сучасному етапі розвитку освіти дорослих в Австралії використовуються дві концептуальні моделі навчання: проблемно-пошукова і традиційно-дидактична. Ці дві моделі взаємодіють, доповнюють одна одну, виходячи з

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

інтересів, потреб і здібностей дорослого населення.

На основі опрацювання та аналізу електронних і літературних джерел нами виокремлено фактори, які спонукають доросле населення до навчання та тренінгу: безробіття, проблеми пошуку нової роботи; перекваліфікація, здобуття іншої спеціальності; незадоволення розміром пенсії, урізноманітнення життя; прагнення отримати кращий соціальний статус; задоволення власних моральних, духовних, естетичних потреб, щоб розширити власний кругозір, коло спілкування, самовдосконалитись; вимоги керівництва щодо оновлення знань, умінь своїх працівників; можливість здобути вищу освіту; бажання опанувати сучасними інформаційно-комунікаційними засобами спілкування, відчути себе повноцінним членом суспільства.

Більшість дорослого населення відчуває себе некомфортно щодо повернення до навчання. До цієї групи передусім належать люди, які раніше вже мали негативний досвід у шкільному навчанні, чи це люди із заниженою самооцінкою, невпевненістю у власні сили із-за довготривалого безробіття. Наприклад, люди, які тривалий час були безробітними, зустрічаються із багатьма проблемами психіки, ставлення до себе стає негативним, починають виникати сумніви стосовно своїх умінь, до власних здібностей в опануванні нових знань, торкається змін і сприйняття самого себе як члена суспільства.

Сектор освіти дорослих (Adult and Community Education) має позитивні здобутки. Ключовими характеристиками цього сектору є забезпечення відповідних умов навчання, які відрізняються своєю гнучкістю, доступністю, підтримкою, спрямовані на індивідуальні суспільні цілі. Вважаємо за необхідне виокремити принципи, на яких ґрунтуються програми освіти дорослих в Австралії: мотивація навчання, попередній досвід дорослих, рівень “за діяння” у навчальному процесі, практичне застосування вивченого.

Аналіз дослідницьких матеріалів уможливорює виокремлення певних особливостей, факторів, на яких базується навчальний процес з дорослими у секторі освіти дорослих Австралії (ACE):

- ✓ тісна соціальна взаємодія, у якій можуть бути задіяні студенти, тьютори, керівники чи волонтери;
- ✓ подолання страху; гумор, невимушена поведінка сприяє подоланню відчуття сором'язливості, а також підбадьорює дорослу аудиторію брати участь у навчальному процесі;

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

✓ упевненість у власних силах, можливість підняти самоповагу (наприклад, у суспільних центрах Кінгстона, Тасманії тьютори намагаються мотивувати та займати студентів, встановлюючи зв'язок з їхнім життєвим досвідом, із навчанням;

✓ ті, хто навчаються, повинні бути однієї вікової групи;

✓ доросла аудиторія студентів вимагає іншого підходу до навчання та у методиці викладання того чи іншого матеріалу;

✓ зворотний зв'язок у навчанні;

✓ гнучкість організації навчального процесу;

✓ заняття проходять у маленьких групах;

✓ допомога з боку однолітків: більш здібні допомагають іншим членам своєї групи;

✓ менше демонстраційних матеріалів, а більше практики, практичного використання технологій, обладнання;

✓ навчити користуватися сучасними інформаційними технологіями, оскільки сучасну науку характеризують такі тенденції, як інтеграція, колективність творчості, комплексний підхід до вирішення проблем.

На початку XXI ст. сектор освіти дорослих Австралії характеризується динамічністю, різнобічністю, науково обґрунтованим моніторингом рівня та якості знань тих, хто навчається. Це зумовлює посилення уваги до педагогічного досвіду Австралії щодо розвитку освіти дорослих, оскільки він має незаперечне теоретичне і практичне значення. Актуальність ґрунтовного осмислення педагогічного досвіду цієї країни, творчого використання його прогресивних ідей насамперед зумовлені статусом країн світу, в яких освіта дорослих є пріоритетом; розробкою вагомих педагогічних досліджень; якісними показниками в галузі освіти дорослих, які широко пропагуються у світі; дієвістю ідей учених у практичній реалізації освіти дорослих, національними особливостями культури, історії, політики, менталітету.

У ВНЗ Австралії розробляються дидактичні стратегії на суб'єктно-діяльнісних засадах, які дозволяють використовувати й застосовувати у вищій школі дослідження у різних галузях антропологічних знань, концепції, гіпотези та методи психології, психолінгвістики, педагогіки, дидактики, соціології, філософії для вироблення конкретних методичних інструментів та їх апробування.

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

У нашій публікації ми здійснили спробу висвітлити деякі особливості освіти дорослих в Австралії. Сектор освіти дорослих має безліч моделей можливого втілення, оскільки множина методичних підходів до навчання відображає усю різноманітність процесів соціальної взаємодії, а отже, є основою для нових стратегічних і тактичних рішень.

Література

1. Австралія: лідер наукових досліджень // Управління освітою. – 2008. – Черв. (Чис. 16). – С. 30-32.
2. Дьюи Дж. Психологія и педагогика мышления / Дж. Дьюи; перевод с англ. М. Никольской. – М.: Лабиринт, 1999. – 192 с.
3. Степаненко О. Не бойтесь ехать в Австралию / О. Степаненко // Обучение за рубежом. – 2001. – №12, декабрь. – С. 48.
4. Department of Education, Science and Training (2003). Adult Learning in Australia ... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 10.04.2011 <http://www.dest.gov.au/NR/rdonlyres/992FC0D2-A79A-4156-B4B6-2BC7FDF0B959/2206/you_can_too.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
5. DETIR (1999) Long-term unemployment in Queensland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 08.04.2011 <<http://www.det.qld.gov.au/wstrategy/longtermunemployed.pdf>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
6. Gelade S., Catts R., Gerber R. (2003) Securing Success: Good practice in training people aged 45 ... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 08.04.2011 <http://www.dest.gov.au/archive/research/publications/securing_success/brochure.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
7. Keys Young (2000) Older workers and education and training: quantitative data on ... education and training participation. BVET, Sydney. 60 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 10.04.2011 <<http://pandora.nla.gov.au/pan/25045/20020521-0000/www.bvet.nsw.gov.au/tenders/olderworkers.pdf>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. The World Book Encyclopedia. A: Volume 1. – Chicago: World Book, Inc., 1994. – PP. 110-111.

Ольга Пулинец

Образование взрослых в Австралии: реальность и будущее

Аннотация. В статье освещаются особенности австралийского образования; акцентируется внимание на образовании

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

взрослых, выделяются основные причины, побуждающие взрослых к учению; определяются факторы, на которых основывается сектор образования взрослых в Австралии.

***Ключевые слова:** образование взрослых, фактор, принцип обучения, концептуальная модель обучения.*

Olga Pulinets

Adult Education in Australia: reality and future

***Summary.** The article deals with the peculiarities of Australian education; special attention is paid to adult education and principles which induce adults to learning; it defines a set of factors which the adult and community education sector in Australia is based on.*

***Key words:** adult education, factor, adult-learning principles, conceptual model of training.*

УДК 37.014.3(092)

Лариса Рубан,
м. Київ

БІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ АМЕРИКАНСЬКОГО ПЕДАГОГА ДЖОНА ХОЛТА (1923-1985 рр.)

Важливе значення для України має вивчення світового педагогічного досвіду, що підтверджує визначальну роль педагогічної майстерності вчителя при забезпеченні якісної освіти. У цьому контексті заслуговує детального дослідження педагогічна спадщина *Джона Калдвелла Холта* (1923-1985 рр.), який займає особливе місце в теорії і практиці зарубіжної освіти.

Мета статті – дослідити професійно-педагогічне становлення американського педагога, охарактеризувати його педагогічну спадщину.

Дж. Холт був одним із перших, хто намагався пояснити широкій громадськості причини незадовільного навчання учнів у школі, окреслити шляхи покращення освітнього розвитку дітей. Саме цій тематиці присвячено його книги. До них належать: “Причини дитячих невдач” (*How children fail*), “Запорука дитячих успіхів” (*How children learn*), “Школа, яка не розвиває” (*The underachieving school*), “Що я робитиму в понеділок?” (*What do I do Monday?*), “Свобода і все, що проти неї” (*Freedom and beyond*),